

so jih imenovali Kočevare (nomade), njih stanišče Kočevje (Nomadenlager) od „koče“, „kočevati“, ruski „Nomadenleben führen“.

Slovenem ni nič dišalo nastaniti se v tej mrzli, kamniti in vode stradni puščavi, kateri se je narava ozir podnebja in lege skazala le kot pisana mati. Solnce le medlo ogreva te kraje; zato ne rajajo tu nobena plemenita drevesa; njih jabelka bivajo le malo boljše od lesnik. Trda zima trpi večidel po 6 mesecev. Le trije so gorki: juni, juli in avgust. Meseca septembra prihaja skoro vsako leto gosta megla, da človeka ne vidiš dva sežnja deleč od sebe. Zemlja in zrak sta prav ugodna pa za bob, zelje in krompir.

Svet, ko se od Ribnice gredé preko brda prevagneš, je lepa, toda o moči potopljená ravnina, v kateri snažno mestice Kočevje na polotočicu potoka Rinže stoji. Nad Kočevjem se vidijo na hribu razvaline grada, ki ga je sezidal celjski Miroslav, kateri je po svoji drugi ženi, nesrečni Veroniki Desenički, zadosta znan. Po tej ravnini sadijo tudi koruzo, ki se včasih dobro obnese. Žetva je povsod le ena.

Pod tako neprijaznem podnebjem in na zemlji neplodni se v teku od 20 let veliko čez 2000 pomnožili niso. V Semiški fari se jih je poslovenilo in slovenskega značaja poprijelo okoli 500 duš; tudi na Travi prevaguje, kakor sem čul, slovenski jezik. Dandanašnji jih kočevski govori okoli 18.000.

Domá se jim tedaj živiti ni mogoče, ker tudi za živinorejo ni kraj posebno ugoden. Ker pa tudi sami za rokodelo in službo dosta veselja nimajo, se lotijo kramarije, po kateri je obogatelo več hiš tako, da so mnogi Kočevari ne le po Avstrijskem, temuč tudi po drugih nemških deželah se med prve trgovce popeli; pa je tudi veliko hiš, ki so po sami kramariji propale. Kramica mnogim „predraga mamica“ jih seznanja z načinom življenja vseh stanov, mnogega odvaja dela, ter marsikterega nadihuje s pohlepo leteti previsoko.

Kočevari se v tujih deželah imenujejo Kranjci, doma se pa vendar ločijo po svojem imenu od črnih Kranjcev, katerim pravijo „Kroner“, in od belih, ktere nazivajo „Windisch“. Njih domovina je prav za prav vseh široki svet; zato marsikteri, ki so vajeni leto za letom le potovati po svetu, ne čislajo družbinskega življenja. Po svetu stikaje so vajeni skakati čez zakonske vojnice, tedaj se tudi doma mnogokrat obnašajo na žalo svojega druga, ki se zavolj te nezvestobe tudi rad maščuje. Od tod pride znani odgovor, ki ga je neki mož, ko je čez nekoliko let domú prišedši, svojo družino za eno glavo pomnoženo opazil, dobil na vprašanje: „čegavo je to?“ — „moje“, — „ako bi bil pa ti domá bil, bilo bi tudi tvoje“.

Kočevar je telesno gingaveji od Slovenca, svojega soseda. Te gingavosti nemara je kriva slabeja hrana. Odkar je korún slovó vzel, se živi od boba, korenja, zelja in repe; pičel pridelek ovsa in pire mu služi za žgance in močnik, kruh pa vidi malokdaj.

Moški spól je popustil staro nošnjo in se nosi po mestniško, dočim se ženski prvotne, pri svojem dohodu na Kranjskem najdene in prejete zvesto drži. Bela nabrana srajca (foit), prepasana z rudečim pasom, od katerega do tal zad visí tako imenovani rep. Vrh srajce oblačijo bel ali svetlo moder zabunec (suknjo brez rokavov). Njih obuča so rdeče nogovice in cepljši poleti, pozimi pa škornje. Glave si vežejo v robce. Čudno se tujcu zdi, dokler se ne navadi videti tako priprosto oblečeno ženo na strani po grofovsko oblečnega moža, kateri rajši strada, da se le lupi, da ima le škrice (frak ali kaputrok) in pa lulo v ustih. Ravno taka bahatost se nahaja v marsikterih hišah: zvunaj so lepe, znotraj pa slepe.

Kakor opravo, tako so tudi mnoge druge šege vzeli od Slovencev, na priliko: kres, svatbene običaje, koledo itd.

Njih jezik je čudna sodrga: frankonska starjevina krpana s slovenskimi županci. Kteri Slovenec bi na prvi pogled svojih, akoravno popačenih besed ne poznal, na priliko: gruzen, kravken, drožen, moten itd. Nasproti pa bo Nemec se kratel sledeče besede za svoje priznavati, na priliko: „nakatzen“, to je, klečati s stolom, — „napfatzen“, dremati, — „plakatzen“, bliskati se, — „nižatzen“, kihati itd.

Česar pri Nemcih ne nahajaš: Ž in poljski trdi t, rabijo Kočevari; mejaši črnih Kranjcev izgovarjajo zadnjega kot v, na priliko: bavde, bald. Nemške glasnice spreminjajo tako-le: a v u, na priliko: „Nabel“ (popek) Nubel; — e v a, na pr.: „Recht“, Racht; „Weg“, Wag; — u v ü, „unser“, ünžer, „Tugend“, Tügend itd.

Druzihih prehodov pa ni mogoče popisati s peresom, zato dostavljam tukaj pesmico od kočevskega peresa spisano, ki se poje Mariji v čast:

Maria šmuarganš früh aufstiat,
Žie legeit žie gur šianei um.
Žie cieht inaus in Roažeingurt,
Buas bolt žie thun in Roažeingurt?
Di Rōažlein geliachtei bolt žie prachen.
Bu bolt žie hin mit dan Rōažlein geliacht?
A Krancla geliachtei bolt že flachten.
Bu bolt žie hin mit dan Krancla geliacht?
Aufs heilige Kreuce bolt žie 's häng.
Bu bolt žie hin mit dan heiligen Kreuc?
Ins Himmelreich ins Puaradeiž.
Gott hilf ünž ollen inš Himmelreich!
Inš Himmelreich inš Puaradeiž!

(Se ponavlja vsaka vrstica in pristavlja: Maria, Maria, o Maria Königin.) Istinič.

Pesem.

Za kratek čas skoval V. Kurnik.

Vvod.

Bilo je v viharu noči —
Se še spomnite o toči,
Ki je sula iz nebes —
Ko me Vila obiskala,
Zdajci vstati ukazala,
Ter mi pravi: skleni vez
Zopet z manoj zapuščeno,
Pevcev slavskih kdaj cenjeno.
„Kdo je mar?“
Mi zapiši pesem eno
In opevaj sami dnar.

Ko to slišim, se zawzamem,
Hitro od počitka vstanem
Ter zapišem „kdo je mar?“
Od te dobe me ni Vila
Ne trenutka zapustila,
Jaz opeval ž njo sem dnar,
Tu jo znaš, moj bralec, brati
Kedar češ in kolkorkrati
Kdo je mar?
Skazkov. prosim, ne kazati,
Saj ni pisano za — dnar!

Kdo je mar?

Vse dobí se, kar je drago,
Bodi čast alj bodi blago,
Vse izvrtá, kdor 'ma dnar,
Prazni roki se odreče,
Polni pa vse lahko steče,
Kdor ga nima, je „slepár“!
Z dnarjem kupiš lepa dela,
Blizo daljna je dežela.
Kdo je mar —
Kdo to spelje in dodela?
Vse to spelje ljubi dnar!

Revni kmetič njivo orje,
Pod črtalom lon'c zapoje,
Najdel velik je zaklad,
Ga na tihem k domu spravi,
Dom podere, hišo stavi,
Vse se čudi: „praví škrat“!
Kdo mu vendar dnarje kuje,
Alj hudič mu jih nasuje?
Kdo je mar —
Ki poslopje povzdiguje?
Premogočni srečni dnar!

Nekdo žlahne rodovine
Ima plavže in grajščine,
Siv je že kakor golob.
Se zaljubi v zalo dekle;
Ličica so jej zapekle,
Ko zagleda živi grob.
Vendar mu je roko dala,
Ž njim na videz se zvezala.
Kdo je mar —
Da se reva je udala?
Zapeljivi slepni dnar!

Nekdo stavil je v lotrijo,
Srečko vgane; z bogatijo
Sam ne vé, kako in kam.
So prijatli ga prosili,
Naj se usmili jih v sili.
Zginil je en čas drugam.
Ko spet pride, kupi hiše,
Konje jaha, „fon“ se piše!
Kdo je mar —
Ki preteklost naglo zbriše?
To je čudne srečke dnar!

V farni cerkvi je poroka,
Ženin se na skrivnem joka,
Ker je siljen bil jo vzeti;
On je ljubil le sosedno,
Njega srca samo vredno,
Pa je vbogal očev svet.
Zakon brez ljubezni hira,
Ni veselja, ni ga mira!
Kdo je mar —
Ki ljubezni pot zapira?
Le nesrečni to je dnar!

Škorce je sedem sinov zredel,
Pa od glada sam ni vedel
Pomagati si nikar.
Kaj si izmisli siva buča?
V škrinjo zapre pod dva ključa
Kamnja kakor bil bi dnar.
Pravi, kdor me če rediti,
Zna po smrti vse dobiti.
Kdo je mar —
Ki jih znal je prevariti?
To je bil pohlepni dnar!

Sklednik ima zalo snico,
Hčerko kakor rojenico,
Kar zalazi jo grajščak,
Kakor orel z golobico
Štori hudo nad devico,
Očo zmami rumenjaka.
Ko spomlad je zelenela,
Hčerka lepa je zvenela!
Kdo je mar —
Da prezgodaj je trohnela?
Sladkoupni to je dnar!

Šviglja je prišla v Ljubljano,
Pa nikjer ni službe za-njo,
Se na svoje vstanovi.
Ko mrak pride, gré okoli,
Če si kdo jo morda zvoli,
Al pa sama ga vloví,
Z dolg'mi krili trg pometa,
Kruhek tak redí jo leta.
Kdo je mar —
Da je sladnosti navzeta?
Je pohotnih tičev dnar!

Dva se pravdata sosedá,
O neki meji zdi se zmeda,
Oba rada bi svoj prav,
Vendar zgubil je pravičen,
Ker je reven, manj jezičen,
Ni za njega nič postav.
To ste mnogi doživeli,
Ki krivice ste trpeli.
Kdo je mar —
Ki krivičnim prav dodeli?
Večkrat krivosodni dnar!

Srenja si župana izvoli,
Ni ga daleč na okoli
Samosvojnega ko on,
Ker pa ima tri zemljišča,
Misli vse, saj ni ga tiča
Za vse dobro kakor on,
Pa so grozno se kesali,
Ker glasove so mu dali.
Kdo je mar —
Da z glavami so majali?
Je posestev vel'kih dnar!

Gospá Prga se nališpa,
Zal' obleče, lase skrišpa,
Gré v štacuno kupovat,
Polni pudelj se navleče
Pred-njo blaga, kupit' neče,
Gré drugam spet poprašvat,
Tako z trgovci norčuje,
Čas jim krađe, svoj skrajšuje,
Kdo je mar —
Da pri vsem tem se spoštuje?
To je potrpljivi dnar!

Bla država je v zadregi,
Tuji upa vse zalegi,
Se prodá železnica,
Nič nas niso poprašali,
Med seboj so pomečkali,
Preč je zlata stezica,
Ko porezal bi nam žile,
Obrtnije so vsahnile.
Kdo je mar —
Vzrok hanze bil nemile?
Samo vratorezni dnar!

Pasli bratje so kdaj čede,
Ovce, jagnjeta, govede,
Jih obišče lastni brat;
Oče ga čez nemoč ljubi,
To nagib je bil k pogubi,
So sklenili ga prodat',
Tržci so ga odpeljali,
Kralju Farau prodali.
Kdo je mar —
Da so bratje brata dali?
To je krvitajni dnar!

Kaj za dnar se dá storiti,
Mi ni moč do konca priti,
Vsaj bi nikdo ne verjel!
Judje se dajo krstiti,
Zlato tele zadobiti,
Kolko jih je dnar že vjel!
Smrt ne dá se podkupiti,
Vse se mora njej vклонiti.
Kdo je mar —
Ki ni moč nas obraniti?
Smrti ne odkupi dnar!

Dopisi.

Iz Istre 23. julija. (*Prvi tabor v Istri*) bo gotovo 7. dne avgusta ob 4. uri popoldne v Kubeđu, vasi sred Buzeta in Kopra. Namestništvo v Trstu nam ga je že dovolilo. Malo imamo časa za potrebne priprave; al sklicati smo morali tabor vsakako pred deželni zborovanjem, ako ne, bi naši zagriznjeni sovražniki zares mislili, da smo poginili Slovani v Istri. Po dokončanih zadnjih nesrečnih volitvah v deželni zastop je zapela „la Provincia“, edini laški list, v Istri svojo staro pesem: „Hvala Bogu, znebili smo se v deželnem zboru slovenske smole (Ravnika); slovenska stranka v koparskem okraji je gola izmišljava; slovenski aposteljni naj pokažejo svojo delavnost na kranjskem kamenji, v Istri bo ostala brez vspeha, Istra je laška itd.“ — Taki zastarani pesmi bo dejansko odgovoril tabor v Kubeđu, kjer se bo govorilo o sledečih točkah:

1. Kako se imamo ravnati Slovani v Istri, da dosežemo svoje pravice? (Tu se bo povdarjalo zedinjenje Slovencev).

2. Naš jezik da se dejansko vpelje v šole in urade.
3. Davek da se nam zniža, ali vsaj ne pomnoži.
4. Da se napravi slovenska glavna šola v koparskem okraji.

Slovinci! omenjene razprave bodo jako važne ne samo za Istrane, nego za vse Slovence, kajti taborovali bomo blizu našega jadranskega morja. Vabimo tedaj na tabor vse Slovence iz Istre, vrle Hrvate Kastavske, dobroznane rodoljube iz Trsta in okolice, in druge Slovence iz naših pokrajin. Ne bote sicer našli v Kubeđu krasnega kinča, izvanjske lepote; al našli bote za dom in narod goreča, plamteča bratinska srca!

Odbor.

V Gorici 23. julija. (*Goriški deželni zbor*) je gotov. 18. dan t. m. je bil izvoljen od laškega vélikega posestva (unkraj Soče) dr. Pajer, Del-Torre in grof Strassoldo. Pajerja, ki so ga Goričani (mesto) izobčili, so volili Lahi nemeščani demonstrativno z vsemi glasovi (105). Tudi je bila ta soglasna izvolitev demonstracija proti sedanjemu voditelju skrajne italijanske stranke v Gorici („ginnastike“) dr. Rismondi-u. Vsi trije izvoljenci vélikega posestva laškega so že od leta 1861. v našem zboru. — 20. julija so volili slovenski in pa mestni laški véliki posestniki (takraj Soče). Kandidatje društva „Soče“ so bili ti-le: župan Dolijak, dr. Tonkli in dr. Žigon. Tista stranka mestnih posestnikov, ki se naslanja na „ginnastiko“ in ki je hotela „Sočine“ kandidate kot preradikalne in pa grofa Paceta na vsak način izključiti, je postavila 3 neutralne mestne posestnike, grofa Rudolfa Attemsa, barona Tacco-a in dvornega svetovalca Bosizio-a. Med to stranko in „Sočani“ pa štejejo meščani in Slovenci na kmetih še dokaj takih elementov, ki niso hoteli niti „Sočinih“ kandidatov (vsaj ne vseh), niti neutralcev. Ti elementje so se zadnje dni zedinili in postavili te-le kandidate: grofa Pace-ta, prof. Marušič-a in K. Polaja. (Pace in Marušič pa nista sama kandidovala). Da bo kompromisov treba, vedelo se je že naprej; in tako je tudi bilo. Določil je menda zmago g. Črne s svojimi Kraševci. „Soča“ je vsled kompromisa sprejela Polaja in pustila pasti dr. Tonkli-a; Marušič in Pace sta dobila 46 in 64 glasov; skrajni meščanski stranki so se udrli tla in bila je prisiljena svoje kandidate popustiti. Izvoljeni so župan Dolijak z 88, Polaj z 128 in dr. Žigon z 78 glasovi (izmed 145). — Izmed poprejšnjih poslancev našega zbora niso toraj izvoljeni: (Lahi): dr. Doliak (kot klerikalec) in grof Pace; (Slovinci): Marušič, Rossman (ni kandidoval) in dr. Tonkli. Namesti njih bodo sedeli v zbornici: na laški strani: Bernardelli, grof Coronini in dr. Maurovich; na slovenski strani: župan Dolijak, podžupan Faganel in dr. Lavrič. — Na Laškem je šlo pri volitvah vse prav gladko (po nasvetu volitnega odbora), samo voditelja kupčijskega ministerstva De Pretis-a je vlada Lahom vsilila in v mestu je bila borba zaradi enega kandidata. Mi Slovenci se ne moremo ponášati s slogom. „Soča“ sme sicer ponosna biti, da je 4 svojih priporočencev v zbor spravila, al Bog daj, da bi ta njena zmaga ne bila zmaga Pyrrhus-ova, kakor že zdaj kažejo mnoga znamenja. Drugi pot razgrnem vso podobo novega našega zbora.

Iz Gorice. (*Poslano.*) List 71. „Slov. Naroda“ od 21. junija t. l. je prinesel neresničen dopis iz Gorice zadevajoč petje na goriški gimnaziji; vpleteno mu je bilo tudi moje ime pa učitelja petja, g. Hribarja. Odgovoril sem jez dopisu v listu 73. „Slov. Nar.“ 25. junija; gledé dveh točkov v omenjenem sestavku pa povabil g. Hribarja, naj bi on dopisnikova trjenja pojasnil. — 19. julija sem prejel od g. Hribarja pismo, v

*) Po dopisu se je tiskalo „ginnastika“